

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidatexamen i svenska som andraspråk **Muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext**

**Teacher verbal feedback for adult learners in Swedish as a second
language in an online context**

Författare: Sophie Wretman
Handledare: Sofia Lindén
Examinator: Åsa Wedin
Ämne/huvudområde: Svenska som andraspråk
Kurskod: SS2007
Poäng: 15 hp
Examinationsdatum: 2022-09-02

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Den här uppsatsen handlar om muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext. Syftet med uppsatsen är att undersöka muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk genom att rikta fokus mot lärares såväl uttalade användning av respons som uppfattningar om respons. Tidigare forskning (Jakobson, 2019; Hyland, 2001; Hirsh & Lindberg, 2015; Skolforskningsinstitutet, 2020; Åkerfeldt & Hermansson, 2020) belyser vikten av interaktion för lärande och framförallt i en kontext där de studerande inte befinner sig i ett fysiskt klassrum. Denna uppsats utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv eftersom den relationella aspekten av respons betonas. I denna uppsats används en kvalitativ enkätundersökning som metod. I undersökningen deltar fyra lärare som undervisar vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext vid ett svenskt lärosäte. Sammantaget visas i undersökningens resultat att det är vanligare att ge muntlig respons i grupp än individuellt i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk och att den muntliga responsen oftast ges i stunden. Detta kan vara ett sätt för lärarna att främja och öka interaktionen i det virtuella klassrummet, vilket indikerar att lärarnas respons präglas av undervisningsmiljöns kontext och att interaktion är en förutsättning för lärande. Resultatet visar även vikten av tydlighet när lärare ger muntlig respons i en nätbaserad undervisningskontext. Lärarna i undersökningen upplever att de studerande föredrar att få muntlig respons på *grammatiska strukturer, ordval och uttal* via ett *förslag*, ett *specifikt beröm* och en *specifik kritik*.

Nyckelord: respons, svenska som andraspråk, nätbaserad undervisning, vuxna inlärare

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Bakgrund	5
1.2.1 Respons	5
1.2.2 Nätbaserad undervisningskontext	5
1.2.3 Den europeiska referensramen för språk – GERS	5
2. Tidigare forskning	7
3. Teoretiskt perspektiv	10
3.1 Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv	10
4. Metod och material	11
4.1 Val av metod	11
4.2 Urval	11
4.3 Genomförande	11
4.4 Databearbetning och analysmetod	12
4.5 Forskningsetiska överväganden	12
5. Resultat	14
5.1 Lärares användning av muntlig respons i en nätbaserad kontext	14
5.2 Lärares uppfattningar om muntlig respons i en nätbaserad kontext	15
6. Diskussion	19
6.1 Resultatdiskussion	19
6.2 Metoddiskussion	22
7. Slutsatser och vidare forskning	24
Referenser	25
Bilaga 1	27
Bilaga 2	29
Bilaga 3	30

1. Inledning

De senaste årens behov av distans till följd av coronapandemin har resulterat i att allt fler lärare arbetar inom nätbaserade kontexter. Det fysiska klassrummet har i många fall blivit virtuellt. Detta har medfört nya undervisningssätt, där läraren har fått omvärdera tidigare kunskap och erfarenheter för att skapa nya inlärningskontexter som fungerar online. Jag var en av dessa lärare som under pandemins tidiga skede fick omskola mig för att möta en ny undervisningssituation. För att nå de studerande skapade jag nya arbetssätt som fungerade online. Utmaningen med att undervisa online är just *distansen*. Därför är det viktigt att skapa en undervisningsmiljö där deltagarna når varandra även online. Något som jag har funderat mycket på är vilken typ av responspraktik som fungerar i nätbaserade kontexter för vuxna inlärare i svenska som andraspråk. I ett fysiskt klassrum är avstånd inget hinder för att ge respons, men i det virtuella kan det upplevas som ett. Respons är ofta en viktig del av den informella och formella interaktionen i klassrummet. Tidigare studier visar att både lärare och elever upplever respons som mest betydelsefull när den ges i stundlig interaktion och att den relationella aspekten är viktig (Hirsh & Lindberg, 2015; Hargreaves, 2011; Allal & Mottier Lopez, 2005). I det fysiska klassrummet är respons ofta en kontextbunden social praktik (Hirsh & Lindberg, 2015). Tidigare studier (Hirsh & Lindberg, 2015; Hargreaves, 2011) har även visat att respons tas emot bättre om den ges i en kontext som bygger på tilltro och trygghet. Med detta i åtanke blir det naturligt att vända blicken mot det virtuella klassrummet för att studera dess möjligheter och begränsningar. En lust att utforska lärares responspraktik i nätbaserade kontexter närmare tog fart efter att ha tagit del av avhandlingen *Skriftlig lärarrespons för vuxna nybörjare i svenska som andraspråk: teoretiska perspektiv, responspraktik och uppfattningar* (Jakobson, 2019).

Jag upplever att många lärare som arbetar i nätbaserade undervisningskontexter behöver mer kunskap för att nå de studerande och att det finns ett behov bland lärare att utbyta insikter och erfarenheter kring detta. Genom denna uppsats vill jag därmed lyfta lärares uppfattningar om responspraktik i det virtuella klassrummet för att bidra med mer information. Den här uppsatsen handlar om muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk genom att rikta fokus mot lärares såväl uttalade användning av respons som uppfattningar om respons.

1. Hur säger sig lärare använda muntlig respons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk?
2. Vilka uppfattningar om muntlig lärarrespons har lärare som undervisar vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad kontext?

1.2 Bakgrund

I den här delen kommer begreppen *respons* och *nätbaserad undervisning* att definieras och klargöras. Den europeiska referensramen för språk, GERS (Skolverket, 2009) kommer också att behandlas eftersom det lärosäte där undersökningen har genomförts tillämpar denna i sin språkundervisning.

1.2.1 Respons

I denna uppsats har begreppet *respons* valts för att benämna det gensvar och återkoppling som läraren ger de studerande på deras lärande och prestationer. Enligt Jakobson (2019:3) är respons en speciell typ av kommunikation som uppstår mellan lärare och studerande och handlar om hur och vad läraren väljer att kommunicera till de studerande. I SAOL (2015) definieras respons som gensvar eller svar och enligt Svensk ordbok (2021) definieras respons inom psykologin som en reaktion på viss yttre retning. Begreppet *feedback* definieras i SAOL (2015) som återkoppling för reglering av process. Begreppen respons och feedback definieras som synonymer i Bonniers synonymordbok (Walter, 2008). I engelskspråkig andraspråksforskning används begreppen *response* och *feedback* som synonymer (Jakobson, 2019). I denna uppsats används endast begreppet respons för återkoppling mellan lärare och studerande.

I den här uppsatsen förstås *respons* som en del av formativ bedömning, ett kontinuerligt gensvar från lärare till studerande för att främja, stötta och underlätta deras lärande och för att skapa en dialog. Utan gensvar skapas ingen interaktion. Lärarrespons formar och utvecklar lärande och ser annorlunda ut i olika miljöer (Hirsh & Lindberg, 2015). I denna studie uppmärksammas hur lärarrespons präglas av en nätbaserad undervisningskontext.

1.2.2 Nätbaserad undervisningskontext

En *nätbaserad undervisningskontext* refereras i denna uppsats till en undervisningskontext online där interaktionen bedrivs i realtid (synkront). Lärare och studerande interagerar virtuellt via ett program för videokonferenser. Lärare och studerande befinner sig inte på samma plats fysiskt men kan se och höra varandra synkront. I Svensk ordbok (2021) definieras nätbaserad som något som grundar sig på internet.

1.2.3 Den europeiska referensramen för språk – GERS

Den europeiska referensramen för språk, GERS (Skolverket, 2009) är en europeisk gemensam referensram för språk som används i arbete med undervisning, läroplaner, kursplaner och examina. I GERS (Skolverket, 2009) presenteras en syn på inläring och undervisning av språk samt bedömning av färdigheter i språk som grundas på flera decennier av Europarådets arbete. Referensramen innehåller sex referensnivåer av språkfärdighet, vilka har analyserats och är resultatet av empirisk forskning (Skolverket, 2009). De sex referensnivåerna är; A1, A2, B1, B2, C1 och C2 (Skolverket, 2009). På nivåerna A1 och A2 studerar inlärare på nybörjarnivå och på B1- och B2-nivå karakteriseras de studerande som självständiga språkanvändare (Skolverket, 2009). Studerande på C1- och C2-nivå betecknas som avancerade språkanvändare. En översikt över de olika referensnivåerna finns i publikationen *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning* (Skolverket, 2009) och visas i tabell 1.

Tabell 1: Gemensamma referensnivåer (Skolverket, 2009)

Avancerad språkanvändare	C2	Kan med lätthet förstå praktiskt taget allt som han/hon hör eller läser. Kan sammanfatta information från olika muntliga eller skriftliga källor och därvid återge argument och redogörelser i en sammanhängande presentation. Kan uttrycka sig spontant, mycket flytande och precist samt därvid skilja mellan finare nyanser även i mer komplexa situationer.
	C1	Kan förstå ett brett urval av krävande, längre texter och urskilja underförstådda betydelser. Kan uttrycka sig flytande och spontant utan att i större utsträckning söka efter ord och uttryck. Kan använda språket flexibelt och effektivt för såväl sociala som studie- och arbetsrelaterade ändamål. Kan producera tydliga, välstrukturerade och detaljerade texter om komplexa ämnen. Kan på ett planerat sätt med olika medel organisera och binda samman en text till en sammanhängande helhet.
Självständig språkanvändare	B2	Kan förstå huvudinnehållet i komplexa texter om både konkreta och abstrakta ämnen, inklusive fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. Kan delta i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge med modersmålstalare blir fullt möjligt, utan ansträngning för någondera parten. Kan producera tydlig och detaljerad text inom ett brett fält av ämnen, förklara en ståndpunkt i ett aktuellt ämne samt framhålla såväl för- som nackdelar vid olika valmöjligheter.
	B1	Kan förstå huvudinnehållet i vad han/hon hört eller läst om välkända förhållanden som han/hon regelbundet möter i arbetet, i skolan, på fritiden, etc. när det presenteras på tydligt standardspråk. Kan hantera de flesta situationer som vanligtvis uppstår under resor i områden där språket talas. Kan producera enkla, sammanhängande texter om ämnen som är välkända eller av personligt intresse. Kan beskriva erfarenheter och händelser, berätta om drömmar, förhoppningar och framtidsplaner och kortfattat ge skäl för och förklaringar till åsikter och planer.
Användare på nybörjarnivå	A2	Kan förstå meningar och vanliga uttryck som rör omedelbara behov (t.ex. mycket grundläggande information om individ och familj, inköp, lokal geografi, sysselsättning). Kan kommunicera i enkla och rutinmässiga sammanhang som kräver ett enkelt och direkt utbyte av information. Kan i enkla termer beskriva delar av sin egen bakgrund, sin närmaste omgivning samt förhållanden inom områden som rör omedelbara behov.
	A1	Kan förstå och använda välkända, vardagliga uttryck och mycket grundläggande fraser som syftar till att möta konkreta behov. Kan presentera sig själv och andra samt ställa och besvara frågor om personliga förhållanden som var han/hon bor, personer han/hon känner och saker han/hon har. Kan samtala på ett enkelt sätt under förutsättning att samtalspartnern talar långsamt och tydligt och är beredd att hjälpa till.

2. Tidigare forskning

I Hylands (2001) studie analyseras respons inom distansundervisning. I studien deltar studenter som studerar engelska vid ett universitet i Hongkong samt lärare vid samma universitet. I undersökningen används enkät samt semi-strukturerade intervjuer som metod. Enkäten besvaras av totalt 108 studenter. Fyra lärare samt 10 studerande deltar i semi-strukturerade intervjuer. Resultatet visar att respons har en avgörande betydelse för språkinlärning genom att stödja och motivera eleverna. De studerande i Hylands (2001) studie värderar den respons som de får och många ser potential i att tillämpa den. Hyland (2001) berör vikten av att diskutera respons inom språkkurser på distans för att öka medvetenheten om de studerandes behov och önskemål. Hyland (2001) berör också vikten av mer stöd och utbildning till lärare och handledare i sätt att ge respons på distans och betonar den relationella aspekten av respons. Lärarna i studien (Hyland, 2001) visar att stöd och uppmuntran är viktiga delar av respons i en distanskontext.

Jakobson (2019) behandlar skriftlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i nätbaserade undervisningskontexter i avhandlingen *Skriftlig lärarrespons för vuxna nybörjare i svenska som andraspråk: teoretiska perspektiv, responspraktik och uppfattningar* och talar om *respons*sätt och *responsfokus*. Med respons-sätt syftar Jakobson (2019) på hur lärare ger respons och med responsfokus på vad läraren fokuserar på, t ex grammatik eller ordval. Läraren kan ge respons via t ex beröm eller kritik (Jakobson, 2019). Den relationella aspekten mellan lärare och studerande är viktig för hur responsen mottas och ju medvetnare läraren är om de studerandes uppfattningar om respons desto bättre blir lärarens responspraktik (Jakobson, 2019). I avhandlingen (Jakobson, 2019) undersöks lärares responspraktik, lärares uppfattningar om respons samt studerandes uppfattningar om respons. Jakobson (2019) använder både kvalitativ information i form av intervjuer och fria kommentarer och kvantitativa data genom kategorisering och klassificering av lärarkommentarer och använder Likertskala. Jakobson (2019:67) menar att en fördel med att använda olika metoder som intervjuer och enkäter är att de kompletterar varandra. Resultat som Jakobson (2019) presenterar visar att lärare värdesätter respons i form av *förslag* och att studerande ser respons på *grammatiska strukturer* som viktigast, både i form av *specifikt beröm* och *specifik kritik*. Resultat från avhandlingen visar även att respons på *uttal* prioriteras av de studerande. En slutsats utifrån resultatet att studerande ser respons på *grammatiska strukturer* som viktigast kan indikera att de studerande vill lära sig hur målspråkets strukturer ser ut och se sina fel (Jakobson, 2019:87). En viktig slutsats i denna avhandling är att fördjupa sig i olika responskategorier för nybörjare eftersom språkutveckling och språkanvändning inte bara handlar om enstaka delar utan existerar i ett sammanhang och därför bör respons studeras utifrån ett holistiskt perspektiv (Jakobson, 2019:80).

Skolforskningsinstitutets (2020) översikt *Att lära på avstånd* presenterar internationell forskning om distansundervisning. En betydande slutsats från denna översikt är att det är viktigt att beskriva hur lärare och studerande ska kommunicera med varandra när undervisningen sker på distans (Skolforskningsinstitutet, 2020). En annan slutsats som lyfts är att vi har en ny undervisningssituation till följd av coronapandemin där det är mycket som är nytt för studerande och lärare som arbetar på distans, vilket skapar behov av att fokusera på trygghet och förutsägbarhet. Vidare poängteras (Skolforskningsinstitutet, 2020) vikten av digital introduktion och återkoppling för studerande som läser på distans och interaktion för att undvika känslor av isolering.

Hirsh & Lindberg (2015) presenterar en vetenskaplig översikt av svensk och internationell forskning om formativ bedömning i grundskolan på 2000-talet på uppdrag av Vetenskapsrådet. Här behandlas respons som en del av formativ bedömning. Enligt Hirsh och Lindberg (2015:71) kan lärande förstås som något som sker i interaktionen mellan studerande och lärare och menar att respons handlar om att utveckla och forma lärande. Flertalet studier (Allal & Mottier Lopez, 2005; Hargreaves, 2011) som lyfts i översikten (Hirsh & Lindberg, 2015) betonar vikten av den relationella aspekten av respons och visar att elever och lärare upplever respons som mest signifikant i stundlig interaktion. Vidare framhåller Hirsh & Lindberg (2015) att lärarrespons präglas av undervisningskontexten.

Skolverket (2020) redogör för coronapandemins påverkan på kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särvux) i rapporten *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen*. I rapporten (Skolverket, 2020) presenteras resultatet från en studie som har genomförts med underlag av 13 intervjuer med rektorer och verksamhetschefer, samt insamlat material från Skolverkets regionala dialoger om vuxenutbildning. Intervjuerna genomfördes under maj månad 2020 (Skolverket, 2020). De regionala dialogerna, i form av webbdialoger, omfattar sex regioner vilka i sin tur omfattar 55 kommuner och genomfördes under mars och april månad 2020 (Skolverket, 2020). I undersökningen framgår det att det särskilt är sfi-elever som behöver stöd och handledning utöver vad som erbjuds inom distans- eller fjärrundervisning (Skolverket, 2020). Resultatet visar även att distans- och fjärrutbildning har utvecklats snabbt med hög kreativitet hos personalen och att omställningen har lett till mer digital uppfinningsrikedom (Skolverket, 2020). Andra fördelar med fjärr-/distansundervisning är bland annat ett större ansvar för det egna lärandet, att tysta och blygsamma elever tar mer plats etc. I resultatet tas även svårigheter upp som relationen mellan lärare och studerande när man inte studerar i ett fysiskt klassrum. Utbyte av erfarenheter beskrivs som betydelsefullt i undersökningen och nya behov av stöd i form av t ex kompetensutveckling för lärare lyfts (Skolverket, 2020).

I Åkerfeldt och Hermanssons (2020) rapport undersöks gymnasieelevers uppfattningar om när- och distansundervisning med fokus på undervisningsklimat. Underlag för undersökningen är en enkät som drygt 2300 studerande har svarat på. I undersökningen presenteras resultat som indikerar att sociala relationer är svårare att etablera och upprätthålla, fler studerande känner sig ensamma och att de studerande uppfattar sina lärare som mindre närvarande och uppmuntrande när de studerar på distans jämfört med det fysiska klassrummet. Åkerfeldt och Hermansson (2020) menar att det är svårt att etablera och upprätthålla kontakt med studerande i distansundervisning trots de digitala möjligheter som finns. Den närvaro som finns i ett fysiskt klassrum är svår att skapa i en virtuell miljö. Åkerfeldt och Hermansson (2020) poängterar vikten av att skapa social närvaro för lärande i digitala lärmiljöer och tar upp aspekter som är viktiga för hur de studerande upplever den sociala närvaron i digitala system, som t ex att dela personliga erfarenheter och visa känslor, skapa gemenskap och vara engagerad. Vikten av visualisering för att skapa social närvaro lyfts också (Åkerfeldt & Hermansson, 2020). I rapporten (Åkerfeldt & Hermansson, 2020) lyfts även vikten av lärarens roll för att skapa ett gynnsamt klimat online, där tillgänglighet, stöd, sympati och tydlighet i form av tydliga instruktioner och kursmaterial är viktigt. Åkerfeldt och Hermansson (2020) presenterar även tidigare forskning (Kaufmann m.fl., 2016) som visar att lärare behöver ge kontinuerlig respons, uppmuntra till engagemang etc. för att generera ett bra klassrumsklimat.

En metastudie med resultat från 53 studier om respons presenteras av Kulik och Kulik (1988). Samtliga av dessa studier använder en kvantitativ metod där två olika grupper av studerande ingår (Kulik & Kulik, 1988). En av dessa grupper av studerande har fått lärarrespons direkt och den andra har fått lärarrespons vid ett senare tillfälle (Kulik & Kulik, 1988). Resultatet visar att direkt lärarrespons efter en uppgift är fördelaktigare för den studerande än om läraren väntar till ett senare tillfälle (Kulik & Kulik, 1988).

Gacs, Goertler och Spasova (2020) introducerar en modell för att underlätta nätbaserad undervisning i *Planned online language education versus crisis-prompted online language teaching: Lessons for the future*. Modellen ger vägledning för lärare som undervisar online. Modellen består av olika steg där förberedelse, utformning och utvärdering ingår. Enligt Gacs, Goertler och Spasova (2020) är undervisning online inte samma som att undervisa i ett fysiskt klassrum. Gacs, Goertler och Spasova (2020) framhåller bland annat vikten av tydlighet, förberedelse och att skapa en gemensam plattform för de studerande i det virtuella klassrummet. De (Gacs, Goertler & Spasova, 2020) belyser utmaningar med att arbeta online men även möjligheter som t ex flexibilitet, möjligheten till förbättrat, individualiserat läromaterial och möjligheten att främja självständigt lärande med mera.

3. Teoretiskt perspektiv

Denna uppsats ramar in av ett socialkonstruktivistiskt perspektiv eftersom den relationella aspekten av respons betonas. I den här uppsatsen lyfts respons som en dynamisk och social praktik som formas i och påverkas av kontexten, vilket en socialkonstruktivistisk ansats möjliggör eftersom det socialkonstruktivistiska perspektivet ser på lärande som en social process som påverkas av dess omgivning (Burr, 1995).

3.1 Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv

Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet hör kunskap och social handling ihop och man fokuserar på interaktion och sociala processer (Burr, 1995). Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet är det genom de dagliga interaktionerna mellan människor som kunskap tillägnas, därför är social interaktion av alla slag, och särskilt språk, av stort intresse för socialkonstruktivisterna (Burr, 1995). Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet ses inte kunskap som något som en person har eller inte har, utan som något som människor gör tillsammans (Burr, 1995). Inom detta perspektiv innebär interaktionen mellan människor en förutsättning för lärande (Brodin & Lindstrand, 2007).

Socialkonstruktivistiska perspektiv på lärande betonar ömsesidighet och ser på kunskap som socialt konstruerad och situerad (Burr, 1995; Hirsh & Lindberg, 2015). Lärande är något som sker i interaktionen mellan lärare och inlärare och respons handlar om att utveckla lärande (Hirsh & Lindberg, 2015). Enligt Nyberg (2009) utgår socialkonstruktivismen från att lärande sker i interaktion med den miljö som inläraren befinner sig i och därmed påverkas av den vägledning och de intryck hen får från läraren, andra inlärare, läromaterial och undervisningsätt med mera. Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet utvecklas och förändras lärande i samspel med diskursen (Pavlenko & Blackledge, 2004). Det socialkonstruktivistiska perspektivet ser på språk som en process snarare än en sak och språk anses inte vara lokaliserat i sinnet utan i social aktivitet (Burr, 1995). Hirsh och Lindberg (2015:71) menar att man inte kan isolera förståelsen av elevers lärande från den undervisningskontext de befinner sig i, vilken kan vara ett fysiskt klassrum eller ett virtuellt. Dessa olika undervisningskontexter skapar olika förutsättningar för lärande. I det virtuella klassrummet kan undervisningen upplevas mer visuell eftersom deltagarna ofta tar del av mer visuellt undervisningsmaterial och visuella instruktioner via olika digitala verktyg. I ett fysiskt klassrum kan undervisningen upplevas mer interaktionell eftersom det är lättare att interagera med läraren och andra studerande. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet förändras människor när yttre omständigheter ändras (Burr, 1995), vilket innebär att lärarens respons på elevernas lärande påverkas av undervisningskontexten (Hirsh & Lindberg, 2015). I den här uppsatsen undersöks hur lärares responspraktik präglas av en nätbaserad undervisningskontext, vilket är en ny undervisningsmiljö för många lärare och inlärare.

4. Metod och material

4.1 Val av metod

I denna uppsats används en kvalitativ enkätundersökning som metod. Undersökningen innehåller till största delen kvalitativ information som tolkas i form av öppna frågor, men även mätbar kvantitativ data i form av frågor med svarsalternativ. En kvalitativ enkätundersökning har valts som metod eftersom innehållet ämnas att belysas mer ingående och inte mängden. Kvantitativa studier genererar ett vidare perspektiv medan kvalitativa genererar en djupare bild av en företeelse (Lagerholm, 2005). En styrka med enkätundersökningar är att respondenterna inte blir styrda eller påverkade av forskarens sätt att ställa frågor, vilket kan inträffa vid intervju som metod (Ejlertsson, 2005). En annan styrka med enkätundersökningar är att respondenterna inte är begränsade av tid när de besvarar enkäten (Ejlertsson, 2005). En svaghet kan dock vara att respondenterna inte har möjlighet att ställa frågor, vilket är möjligt vid intervju som metod.

4.2 Urval

I undersökningen deltar fyra lärare som undervisar vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext vid ett svenskt lärosäte. I studien undersöks muntlig lärarrespons genom att fokusera på lärarnas uppfattningar och användning av respons. Det svenska lärosäte där samtliga lärare arbetar utgår från GERS, den europeiska referensramen för språk (Skolverket, 2009). Lärosätet erbjuder kurser i svenska som andraspråk på A, B och C-nivå (se tabell 1). Lärarna som medverkade i studien undervisade i kurser på A och B-nivå.

4.3 Genomförande

Ett första steg i genomförandet var att ta kontakt med det lärosäte där undersökningen var tänkt att genomföras. Respektive huvudlärare i svenska kontaktades och tillåtelse gavs att genomföra undersökningen. Hen informerades om undersökningens syfte under ett möte via Zoom, därefter fortlöpte kontakten via e-post. Hen informerade mig om vilka lärare som undervisade i kurser på A och B-nivå online. Fyra lärare som arbetade med kurser på A och B-nivå i en nätbaserad undervisningskontext kontaktades för att medverka i undersökningen.

Ett informations- och samtyckesbrev skickades via e-post till undersökningens respondenter. När respondenterna hade gett sitt samtycke till att delta i studien skickades en enkät om muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk till respondenternas e-post. Besvarad enkät skickades tillbaka till min studentmejl vid Högskolan Dalarna. Enkäten bestod av 16 frågor varav 12 var öppna och 4 var frågor med svarsalternativ. Ett kommentarsfält fanns i anslutning till frågorna med svarsalternativ där respondenterna kunde lägga till information eller förtydliga sina svar. Frågorna som innehöll svarsalternativ gällande responsätt och responsfokus utformades med Jakobsons (2019) analysmodell som inspiration. Analysmodellen (se Jakobson, 2019) innehåller huvudkategorierna *responsätt* och *responsfokus* med respektive underkategorier som t ex *förslag* eller *beröm* (responsätt) eller *grammatiska strukturer* och *ordval* (responsfokus). I enkäten för denna undersökning riktas fokus på *språklig*

korrekthet (grammatiska strukturer, ordval och stavning) samt uttal gällande responsfokus (se bilaga 3).

För att minimera risken för svar som grundar sig på missuppfattningar, vilket är en nackdel med enkätundersökningar (Ejlertsson, 2005), skickades ett separat dokument (se bilaga 2) med instruktioner inför genomförandet av enkäten. Respondenterna ombads att gå igenom enkätfrågorna och vid eventuella funderingar kontakta mig på telefon eller via e-post innan de besvarade enkäten.

I uppsatsen ges ytterst lite information om respondenterna och det lärosäte där undersökningen har genomförts. Detta är ett medvetet val som har tagits för att skydda respondenternas identitet. Information om respondenternas kön, ålder eller etnicitet finns inte med och är inte av vikt för undersökningen. Respondenternas namn anges inte i uppsatsen.

4.4 Databearbetning och analysmetod

När undersökningens material var insamlat följde analys av respondenternas svar. Frågorna med svarsalternativ genererade resultat som var möjligt att kategorisera, räkna och presentera i diagram, vilket gjordes för att underlätta analysen samt för att öka dess överskådlighet. Diagram är ett koncist och effektivt verktyg för att organisera kvantitativ data och för att presentera resultaten (Denscombe, 2018). Under analysen av den kvantitativa datan utformades stapeldiagram med hjälp av Microsoft Excel. Enligt Denscombe (2018) ligger stapeldiagrammens styrka i att de är enkla att läsa och visuellt tydliga, vilket var skälet till att denna typ av diagram tillämpades. De öppna frågorna samt kommentarsfälten i anslutning till frågorna med svarsalternativ genererade kvalitativ information som tolkades. Under bearbetningen av empirin fokuserades det på en enkätfråga i taget med respektive svar från lärarna. Lärarnas svar analyserades därmed inte var för sig utan analyserades parallellt vid varje enkätfråga. Detta gjordes för att lättare upptäcka eventuella teman i lärarnas svar (Ejlertsson, 2005). Såväl en kvantitativ som en kvalitativ analys genomfördes genom bearbetningen av empirin som utgick från studiens två forskarfrågor. Forskarfrågorna delade in empirin i två delar; *lärares användning av muntlig respons* och *lärares uppfattningar om muntlig respons i en nätbaserad kontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk*.

4.5 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav vid forskning har följts genom arbetet med uppsatsen. Det grundläggande individskyddskravet utgörs av dessa fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet innebär att undersökningens deltagare informeras om forskningens syfte och enligt samtyckeskravet har undersökningens deltagare rätt att själva bestämma över sitt deltagande (Vetenskapsrådet, 2002). Konfidentialitetskravet innebär att respondenternas personuppgifter ska behandlas konfidentiellt och förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem och nyttjandekravet betyder att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får brukas för ändamålet med forskningen (Vetenskapsrådet, 2002).

Informationskravet (Vetenskapsrådet, 2002) har följts genom att respondenterna som deltar i studien har informerats om uppsatsens syfte och metod via ett informations- och samtyckesbrev. Samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2002) har följts genom att deltagarna har informerats om att deras deltagande är frivilligt och att de när som helst kan avbryta deras medverkan i undersökningen utan närmare motivering. De bestämmer därigenom över sitt eget deltagande. Konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2002) har följts genom att respondenternas personuppgifter behandlas konfidentiellt och insamlad material endast används inom ramen för uppsatsens syfte och delas med författaren och eventuellt handledaren. Inga personuppgifter kommer att sparas och svaren från enkäten kommer att elimineras efter att arbetet med uppsatsen är avslutat. Det insamlade materialet har förvarats så att obehöriga inte kan ta del av det. Konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2002) är därmed uppfyllt. Undersökningens insamlade uppgifter om enskilda personer kommer endast att användas för uppsatsens ändamål, därutav har även nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002) följts.

I arbetet med denna uppsats har även de *allmänna regler* för forskning som presenteras av Vetenskapsrådet (2017:8) följts. De rekommendationer som presenteras av Vetenskapsrådet (2017) i *God forsknings sed* sammanfattas av nedanstående *allmänna regler* (Vetenskapsrådet, 2017:8):

- 1) Du ska tala sanning om din forskning.
- 2) Du ska medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier.
- 3) Du ska öppet redovisa metoder och resultat.
- 4) Du ska öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar.
- 5) Du ska inte stjäla forskningsresultat från andra.
- 6) Du ska hålla god ordning i din forskning, bland annat genom dokumentation och arkivering.
- 7) Du ska sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö.
- 8) Du ska vara rättvis i din bedömning av andras forskning.

5. Resultat

I denna del kommer undersökningens resultat att presenteras i anslutning till uppsatsens frågeställningar. Svaren från enkätfrågorna med svarsalternativ kommer även att förtydligas i form av diagram. Detta för att öka analysens överskådlighet.

5.1 Lärares användning av muntlig respons i en nätbaserad kontext

Utifrån studiens resultat använder samtliga lärare som deltar i undersökningen muntlig respons i grupp. Två av lärarna svarar att de ger muntlig respons i grupp, medan de resterande två svarar att de också oftast ger muntlig respons i grupp, men vid specifika tillfällen ges individuell respons i form av ett privat meddelande i chatten eller en direkt muntlig respons i ett chattrum. En av lärarna svarar att studerande har nämnt att de tycker att det är positivt att läraren tar upp fel som andra studerande har gjort så att även de kan ta del av lärarens kommentarer, vilket kan indikera att de studerande uppskattar att läraren ger muntlig respons i grupp.

Samtliga lärare använder också muntlig respons i stunden utifrån studiens resultat. Tre av lärarna svarar att de ger muntlig respons i stunden, och en svarar att hen oftast ger muntlig respons när de studerande kommer tillbaka till huvudrummet efter att ha arbetat med en uppgift i olika chattrum. Samma lärare svarar även att hen ger respons under tiden som de studerande arbetar i chattrum.

Lärarnas svar skiljer sig något gällande hur de använder olika sätt att ge muntlig respons på till de studerande. En av lärarna svarar att hen försöker att använda *allmänt beröm* och *allmän kritik* för att inte peka ut någon. En annan använder *ren information* som muntlig lärarrespons, dvs ger information om vad som är rätt respektive fel. En annan använder endast *allmänt* och *specifikt beröm* och även *ren information*. En av lärarna anger inte något specifikt sätt som hen ger muntlig respons på utan svarar att det beror på situationen. Ingen av lärarna svarar att de ger muntlig respons i form av ett *förslag* även om flera av dem upplever att det är ett mycket relevant sätt att ge muntlig respons på utifrån vad de studerande föredrar.

Alla de fyra lärarna är mer tydliga när de använder muntlig respons online för att kompensera för bristen på kroppsspråk, mimik, dålig ljudkvalitet eller tekniska fördröjningar. Lärarna är överens om att muntlig lärarrespons kräver mer tydlighet i en nätbaserad undervisningskontext än i ett fysiskt klassrum.

Lärarna som deltar i undersökningen skapar en kontinuerlig dialog med de studerande genom att t ex ställa frågor och uppmuntra till att ställa frågor, genom att börja lektionen med dialog och genom att ”småprata” med de studerande när de befinner sig i chattrum. En av lärarna fortsätter även dialogen utanför klassrummet via Instagram, vilket kan kompensera för det virtuella klassrummets begränsningar gällande möjligheter till dialog före och efter lektionstid. Detta visar att samtliga lärare anstränger sig för att skapa en dialog utifrån de möjligheter och begränsningar som det virtuella klassrummet innefattar.

När lärarna använder muntlig respons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk fokuserar de på att vara tydlig, korrekt och rättvis, att responsen ska uppmuntra de studerande att vilja fortsätta utvecklas språkligt, att responsen ska ge nytta till majoriteten av de studerande och att den är på rätt nivå och på utsträckningen av responsen.

Sammantaget visas i undersökningens resultat att det är vanligare att ge muntlig lärarrespons i grupp än individuellt i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk och att den muntliga lärarresponsen oftast ges i stunden. Resultatet visar även vikten av tydlighet när lärare ger muntlig respons i en nätbaserad undervisningskontext. Respons i grupp, tydlighet och direkt respons är centrala teman som återkommer i lärarnas svar.

5.2 Lärares uppfattningar om muntlig respons i en nätbaserad kontext

Tre av de fyra lärarna i undersökningen upplever att de studerande föredrar att få muntlig lärarrespons i grupp, medan en av lärarna svarar individuellt, vilket visas i diagram 1. Lärarnas svar på fråga 1 i enkäten (se bilaga 3) presenteras i diagram 1.

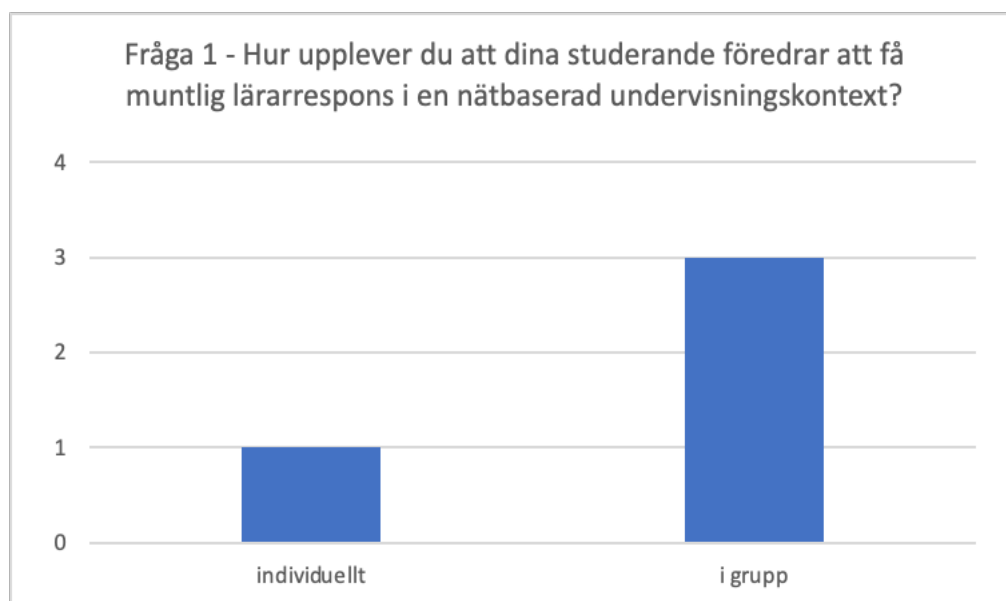

Diagram 1

Samtliga lärare i undersökningen upplever att de studerande föredrar att få muntlig lärarrespons i stunden, vilket synliggörs i diagram 2. Lärarnas svar på fråga 3 i enkäten (se bilaga 3) presenteras i diagram 2.

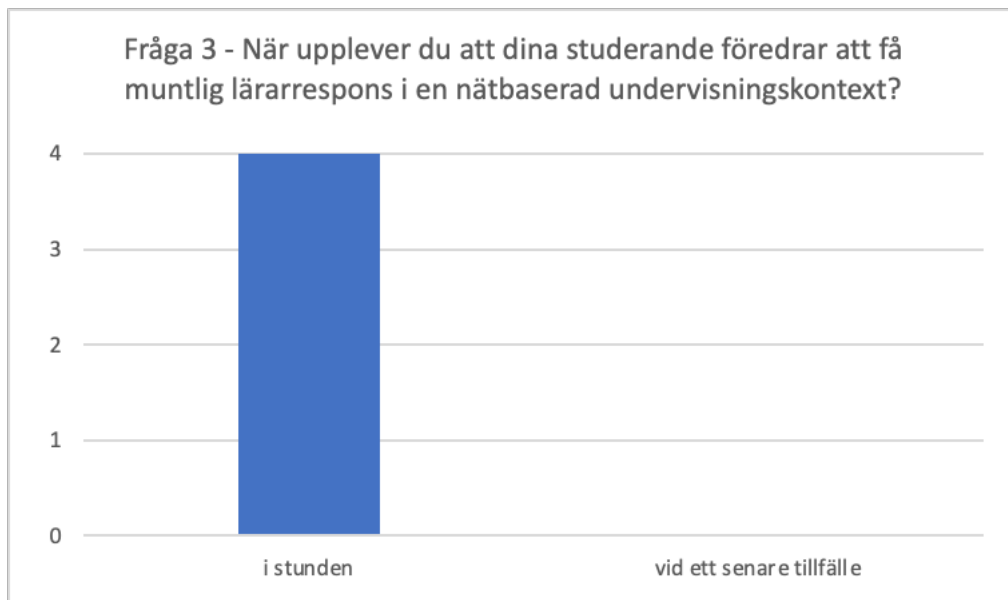

Diagram 2

I diagram 3 visas att lärarna upplever att de studerande föredrar att få muntlig respons via ett *förslag*, ett *specifikt beröm* och en *specifik kritik*. Två av lärarna svarar att de upplever att ett *förslag* är ett mycket relevant sätt att framföra muntlig respons på utifrån vad de upplever att deras studerande föredrar och två svarar att en *specifik kritik* är ett mycket relevant sätt att framföra muntlig respons på utifrån vad de upplever att deras studerande föredrar. Två av lärarna upplever också att ett *specifikt beröm* är ett mycket relevant sätt att framföra muntlig responsen på utifrån vad de studerande föredrar. Lärarnas svar på fråga 5 i enkäten (se bilaga 3) presenteras i diagram 3.

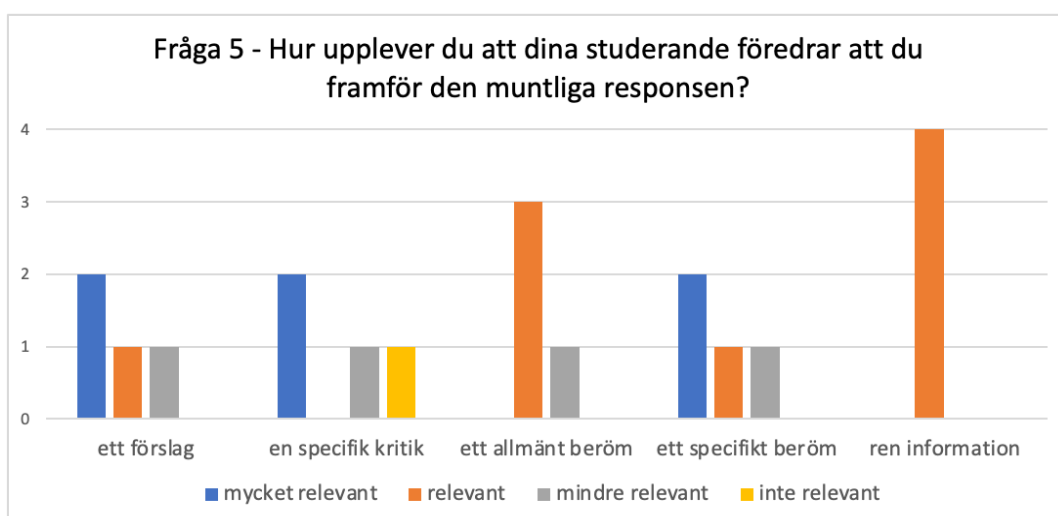

Diagram 3

Samtliga lärare svarar att *ren information* är ett relevant sätt att framföra muntlig respons på utifrån vad de upplever att deras studerande föredrar och tre svarar att ett *allmänt beröm* också är ett relevant sätt att framföra muntlig respons på utifrån vad de upplever att deras studerande föredrar (se diagram 3).

I diagram 4 visas att samtliga lärare upplever att de studerande vill ha muntlig lärarrespons på *grammatiska strukturer*, *ordval* och *uttal*. Två av lärarna upplever att *stavning* är mindre eller inte relevant utifrån vad de upplever att de studerande vill ha muntlig lärarrespons på. Lärarnas svar på fråga 7 i enkäten (se bilaga 3) presenteras i diagram 4.

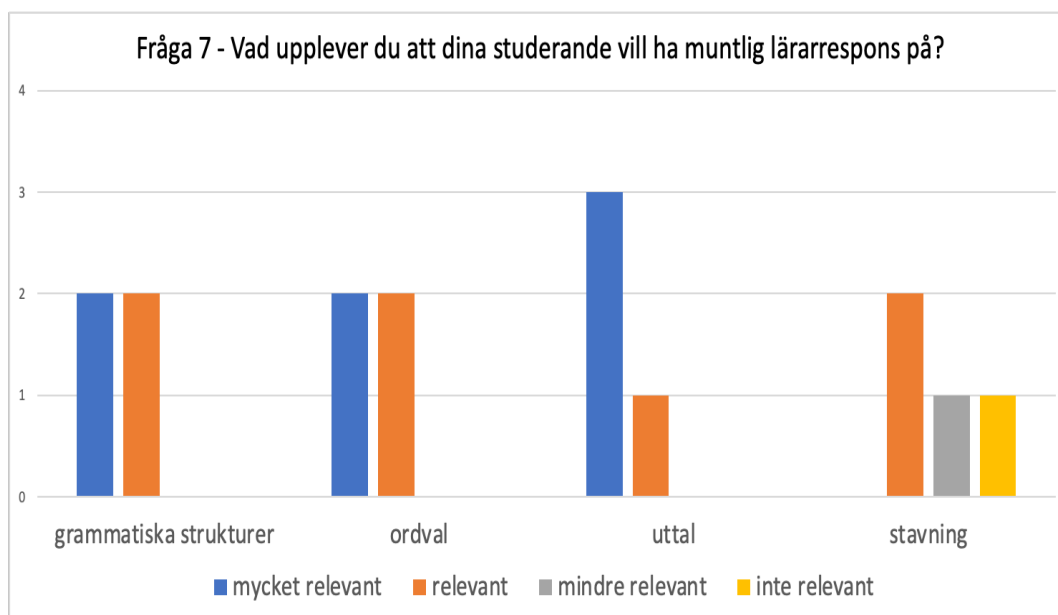

Diagram 4

Sammantaget visar resultatet i diagram 3 och 4 att lärarna i undersökningen upplever att de studerande föredrar att få muntlig respons på *grammatiska strukturer*, *ordval* och *uttal* via ett *förslag*, ett *specifikt beröm* och en *specifik kritik*.

Beträffande den relationella aspekten av respons i en nätbaserad undervisningskontext svarar lärarna att avståndet till varandra blir större och att det är svårare att skapa en god atmosfär med hela gruppen när överlappande prat gör det svårt att ha meningsfulla diskussioner. De svarar också att det är oerhört viktigt med en ömsesidig förståelse och att det är svårare att veta vad de studerande tycker och känner eftersom man endast ser några stycken samtidigt på skärmen och därav inte får en helhetsbild av klassrummet, vilket kan leda till missförstånd. En av lärarna svarar att man kan läsa av varandra i ett fysiskt klassrum och därmed förstå varandra bättre, vilket är betydligt svårare online. Flera lärare tar även upp positiva aspekter och fördelar med att ge respons och ha en dialog online med de studerande som t ex att det finns chattrum och funktionen att skicka meddelanden till enskilda personer, vilket gör det möjligt att skapa en egen relation till alla. En lärare svarar att hen försöker att tänka lite mer på hur hens respons kan upplevas när hen undervisar online, vilket återigen indikerar vikten av tydlighet i nätbaserade undervisningsmiljöer.

Utifrån studiens resultat upplever alla lärare som deltar i undersökningen att muntlig lärarrespons skiljer sig åt i ett virtuellt respektive fysiskt klassrum. Skillnader som lärarna lyfter är bristen på kroppsspråk och mimik som kompenseras av tydlighet och vikten av att vara snabb och uppmärksam eftersom fördröjning och dålig ljudkvalitet kan uppstå.

Två av lärarna i undersökningen svarar att det är svårare att ge muntlig lärarrespons online. En av lärarna menar att det inte är speciellt mycket svårare utan mest annorlunda. En annan av lärarna svarar både ja och nej eftersom det finns möjlighet till mer avskilda samtal i chattrum utan att andra studerande hör. Där kan hen ge mer specifik respons och även negativ respons. En annan fördel som samma lärare lyfter är att hen kan stödja sin muntliga respons med visuellt material eller text på ett sätt som underlättar interaktionen. En annan fördel med att ge respons online enligt en av lärarna är att det verkar som om de studerande ser och hör bättre vad hen säger och gör när de är online. Läraren menar att när de studerande har mikrofonen avstängd så lyssnar de på vad hen säger som om hen satt tillsammans med dem i deras studierum eller kök. Samma lärare har investerat i en bra kamera och mikrofon för att ge de studerande en bättre upplevelse.

Samtliga lärare som deltar i undersökningen är positiva till fortbildning och kunskap om responspraktik i nätbaserade undervisningskontexter. Två av lärarna upplever även att det finns ett behov av mer fortbildning och kunskap om responspraktik i nätbaserade undervisningskontexter bland lärare.

Sammanfattningsvis framför lärarna som deltar i studien både för- och nackdelar med att ge muntlig lärarrespons i en nätbaserad kontext, där bristen på kroppsspråk och mimik upplevs som en begränsning, medan olika tekniska möjligheter som chattrum och chattfunktioner skapar fördelar i form av rum för avskilda samtal. Möjligheter och fördelar med visuellt material nämns också. Andra begränsningar som nämns är tekniska fördröjningar och överlappande tal.

6. Diskussion

I följande del diskuteras undersökningens resultat i relation till tidigare forskning samt till det teoretiska ramverket. Därefter följer en metoddiskussion där val av metod samt för- och nackdelar med metoden diskuteras. Undersökningens validitet samt reliabilitet kommer även att diskuteras i metoddiskussionen.

6.1 Resultatdiskussion

Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet är interaktion en förutsättning för lärande (Brodin & Lindstrand, 2007; Nyberg, 2009). Lärande inom detta perspektiv är socialt konstruerat och situerat (Burr, 1995). Tidigare forskning (Jakobson, 2019; Hyland, 2001; Hirsh & Lindberg, 2015; Skolforskningsinstitutet, 2020; Åkerfeldt & Hermansson, 2020; Kaufmann m.fl., 2016) som har presenterats i denna studie betonar interaktionens betydelse för lärande och framförallt i en kontext där de studerande inte befinner sig i ett fysiskt klassrum. Samtliga lärare som deltar i denna undersökning använder muntlig respons i grupp. Detta kan vara ett sätt för lärarna att främja och öka interaktionen i det virtuella klassrummet, vilket indikerar att lärarnas respons präglas av undervisningsmiljöns kontext och att interaktion är en förutsättning för lärande. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet förändras människor när yttre omständigheter ändras (Burr, 1995). Det är mycket lättare att interaktion uppstår i ett fysiskt klassrum men i det virtuella klassrummet måste läraren skapa utrymme och möjlighet för interaktion, eftersom det fysiska avståndet och tekniska begränsningar försvårar detta, vilket resultatet visar att de fyra lärarna gör genom att ge muntlig respons mestadels i grupp. Det kan också vara ett sätt för lärarna att minska känslan av isolering som den fysiska distansen mellan de studerande i det virtuella klassrummet kan ge upphov till även om undervisningen sker synkront. Slutsatser från Skolforskningsinstitutets (2020) rapport om att lära på avstånd tar upp vikten av interaktion och återkoppling för att undvika känslor av isolering. Åkerfeldt & Hermanssons (2020) undersökning indikerar att sociala relationer är svårare att etablera och att studerande känner sig ensamma i undervisningskontexter som präglas av distans och att studerande upplever lärare som mindre närvarande och uppmuntrande i dessa kontexter jämfört med ett fysiskt klassrum. Att ge muntlig respons i grupp i det virtuella klassrummet kan vara ett sätt för lärarna i denna studie att minska känslor av ensamhet och isolering eftersom det inkluderar fler och fler studerande kommer till tals än om responsen ges individuellt i ett chattrum, via chattfunktionen eller via e-post vid ett senare tillfälle. En av lärarna i denna undersökning framför att studerande vid flera tillfällen har uttalat att muntlig respons i grupp är positivt. Att samtliga lärare i undersökningen generellt ger muntlig respons i grupp kan också indikera att det är det lättaste sättet att ge respons på i det virtuella klassrummet.

Samtliga lärare som deltar i studien ger även muntlig respons i stunden och alla upplever att de studerande föredrar att få respons i stunden, vilket överensstämmer med resultatet från Kulik och Kuliks (1988) metastudie om respons. Resultatet (Kulik & Kulik, 1988) visar att direkt lärarrespons är fördelaktigare för den studerande. Även flertalet studier (Hargreaves, 2011; Allal & Mottier Lopez, 2005) som lyfts i den vetenskapliga översikten som Hirsh och Lindberg (2015) presenterar visar att elever och lärare upplever respons som mest signifikant i stundlig interaktion. Här överensstämmer lärarnas responspraktik med vad de upplever att de studeranden föredrar. Även lärarnas responspraktik gällande hur de ger respons överensstämmer med vad de

upplever att de studerande föredrar. Detta kan indikera att lärarna lyckas att skapa en fungerande dialog online. Den relationella aspekten mellan lärare och studerande är viktig för hur responsen mottas och ju medvetnare läraren är om de studerandes uppfattningar om respons desto bättre blir lärarens responspraktik (Jakobson, 2019). Lärarnas svar indikerar att de strävar efter att skapa en god relation till de studerande och att de förstår betydelsen av tillfällen till interaktion i det virtuella klassrummet. Lärarna uppmuntrar till frågor och dialog genom att t ex starta lektionen med dialog eller ”småprata” när de studerande arbetar i chattrum. En av lärarna fortsätter även dialogen utanför klassrummet via Instagram. Detta kan kopplas till att majoriteten av lärarna upplever att det är svårare att ge muntlig respons i det virtuella klassrummet och försöker underlätta detta genom att skapa tillfällen till interaktion med de studerande.

Vikten av tydlighet när man ger muntlig respons online betonas av alla lärarna i undersökningen, vilket också överensstämmer med tidigare forskning (Åkerfeldt & Hermansson, 2020; Skolforskningsinstitutet, 2020). Åkerfeldt och Hermansson (2020) lyfter vikten av tydlighet i form av tydligt kursmaterial och tydliga instruktioner online. Även den modell som presenteras av Gacs, Goertler och Spasova (2020) betonar vikten av tydlighet i det virtuella klassrummet. Bristen på mimik och kroppsspråk, tekniska fördröjningar och dålig ljudkvalitet kan bidra till att lärarna i denna studie fokuserar mer på tydlighet i det virtuella klassrummet. Här är ännu ett exempel på att lärande påverkas av kontexten och att det sociala samspelet är viktigt som det socialkonstruktivistiska perspektivet betonar.

Lärarnas uppfattningar om hur de studerande föredrar att de framför muntlig respons skiljer sig mot hur de själva svarar att de framför muntlig respons. Flera av lärarna i denna undersökning uppfattar att de studerande föredrar att få muntlig respons via ett *förslag* men ingen svarar att de ger muntlig respons via ett förslag. Detta kan indikera att en del av lärarna inte har reflekterat över olika sätt att ge muntlig respons på tidigare och att dessa kategorier upplevs svåra att relatera till. Flera av lärarna svarar däremot att de ger muntlig respons via information, vilket kan betyda att dessa kategorier upplevs likartade. Resultat från Jakobson (2019) visar att lärare värdesätter respons i form av *förslag* när de ger skriftlig lärarrespons. Flera av lärarna i denna studie uppfattar även att de studerande föredrar att få muntlig respons via ett *specifikt beröm* och en *specifik kritik*. *Ren information* är också ett relevant sätt enligt vad lärarna uppfattar att de studerande föredrar. Här överensstämmer lärarnas responspraktik med vad de uppfattar att de studerande föredrar. Lärarna svarar att de framför muntlig respons via beröm, kritik och ren information. Jakobson (2019) presenterar resultat som visar att studerande ser respons på *grammatiska strukturer* som viktigast, både i form av *specifikt beröm* och *specifik kritik*. Detta överensstämmer med resultatet i denna undersökning även om kontexten skiljer sig från skriftlig lärarrespons till muntlig lärarrespons. Samtliga lärare i denna undersökning uppfattar att de studerande vill ha muntlig lärarrespons på *grammatiska strukturer*. Alla lärarna uppfattar också att de studerande vill ha muntlig lärarrespons på *ordval* och *uttal*. *Stavning* är mindre eller inte relevant utifrån vad flera av lärarna upplever att de studerande vill ha muntlig lärarrespons på, vilket kan upplevas relativt förutsägbart eftersom denna studie undersöker muntlig respons och inte skriftlig respons där stavning kanske skulle ha uppfattats som mer relevant. Respons på uttal, ordval och även grammatiska strukturer kan uppfattas som mer relevant för muntlig respons, vilket undersökningens resultat också visar.

I Skolforskningsinstitutets (2020) översikt över internationell forskning om distansundervisning betonas vikten av att beskriva för lärare och studerande hur de ska kommunicera med varandra när undervisningskontexten präglas av distans, vilket upplevs vara ett behov för majoriteten av lärarna i denna studie eftersom alla lärare upplever att muntlig lärarrespons skiljer sig åt i en nätbaserad undervisningskontext respektive ett fysiskt klassrum och flera uppfattar även att det är svårare att ge muntlig respons i denna kontext, vilket överensstämmer med Skolverkets (2020) resultat. Vi har fått nya undervisningsmiljöer till följd av coronapandemin där mycket är nytt för lärare och studerande (Skolforskningsinstitutet, 2020), varav mer fortbildning kan vara av nytta för alla aktörer inom miljöer som präglas av distans. Samtliga lärare i denna undersökning är positiva till mer fortbildning och kunskap och två upplever även ett behov av detta. I Skolverkets (2020) rapport om coronapandemins påverkan på kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild vuxenutbildning för vuxna (särvox) framgår det att det särskilt är sfi-elever som behöver stöd och handledning utöver vad som erbjuds inom distans- och fjärrundervisning. Utifrån denna rapport (Skolverket, 2020) resultat kan vikten av tydlighet, respons och interaktion tolkas som särskilt viktigt för inlärare som studerar svenska som andraspråk, vilket överensstämmer med denna studies resultat. I Skolverkets (2020) rapport lyfts även utbyte av erfarenheter och stöd för lärare i form av kompetensutveckling som viktigt (Skolverket, 2020).

Fördelar med att studera i undervisningskontexter som präglas av distans som tidigare forskning (Skolverket, 2020) redovisar är bl.a. hög kreativitet hos personalen och digital uppfinningsrikedom, vilket lärarna i denna studie visar prov på. Flera av lärarna nämner olika tekniska möjligheter som fördelar eftersom dessa möjliggör snabb och personlig respons som t ex chatttrum och olika chattfunktioner. En annan fördel som lyfts i denna studies resultat är att muntlig respons kan stödjas med visuellt material eller text på ett sätt som underlättar interaktionen. Vikten av visualisering lyfts också av Åkerfeldt och Hermansson (2020). En annan fördel som lyfts i denna studie är att det verkar som om de studerande ser och hör bättre vad läraren säger och gör när de är online vilket kan härledas till lärarnas fokus på att vara tydliga. Åkerfeldt och Hermansson (2020) lyfter betydelsen av lärarens roll för att skapa ett gynnsamt klimat online, där tydlighet i form av tydliga instruktioner och kursmaterial, tillgänglighet, sympati och stöd är viktigt, vilket denna undersökningens resultat indikerar att de medverkande lärarna beaktar och strävar efter.

Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet utvecklas och förändras lärande i samspel med diskursen (Pavlenko & Blackledge, 2004), vilket resultatet från denna uppsats visar genom att synliggöra hur muntlig lärarrespons kan präglas av undervisningskontexten. En socialkonstruktivistisk ansats har underlättat förståelsen av lärares responspraktik genom arbetet med denna uppsats eftersom detta perspektiv betonar det sociala samspelets betydelse för lärande (Burr, 1995).

6.2 Metoddiskussion

Den här studien har genomförts med en kvalitativ enkätundersökning som metod. Enkäten innehåller till största delen öppna frågor men även mätbar data i form av frågor med svarsalternativ. Öppna frågor ger ofta mer detaljerad information men kan även öka risken för missförstånd. Frågorna med svarsalternativ var lättare att tolka eftersom det som efterfrågades besvarades med hjälp av svarsalternativen. De öppna frågorna gav respondenterna större möjlighet att styra sina svar. Om enkäten skulle genomföras på nytt skulle dispositionen se annorlunda ut även om de besvarade enkäterna kunde tolkas utan oklarheter. En ny version skulle innehålla fler frågor med svarsalternativ som kompletterats med ett kommentarsfält eftersom denna typ av fråga upplevdes lättare att tolka. Svarsalternativen gav konkreta svar och kommentarsfältet bidrog med ytterligare information och fler detaljer, vilket var en fungerande kombination. Fyra av de 16 frågorna som enkäten bestod av var strukturerade på detta sätt. En majoritet av öppna frågor valdes eftersom det ämnades att belysa innehållet mer ingående än mängden i undersökningen. Utifrån undersökningens resultat är det möjligt att göra detta även med frågor med svarsalternativ som har kompletterats med ett kommentarsfält. Vald metod för denna undersökning har genererat en djupare bild och en förståelse för det som har undersökts (Lagerholm, 2005). Om undersökningen skulle genomföras på nytt skulle en pilotundersökning göras för att förutse eventuella brister för att förbättra dess innehåll.

En brist med enkätundersökning som metod är att forskaren och respondenterna inte har möjlighet att ställa följdfrågor (Ejlertsson, 2005), vilket upplevdes som en nackdel under arbetet med denna undersökning. Därför skickades ett separat dokument till respondenterna där de gavs möjlighet till återkoppling innan de besvarade enkäten. Enkätundersökning som metod valdes för att respondenterna inte skulle begränsas av tid och rum (Ejlertsson, 2005). Det var viktigt att respondenterna själva fick bestämma när och var de skulle besvara enkäten. Enkätundersökning som metod valdes också för att respondenterna inte skulle bli påverkade av forskarens närvaro eller sätt att ställa frågor (Ejlertsson, 2005).

Det är svårare att bedöma reliabilitet (tillförlitlighet) och validitet (giltighet) i den kvalitativa forskningen än i den kvantitativa eftersom man inte kan upprepa en kvalitativ studie på samma sätt som man kan upprepa en kvantitativ (Denscombe, 2018). För att öka den här undersökningens validitet innehåller enkäten öppna frågor och frågor med svarsalternativ som har tilldelats ett kommentarsfält. Det är därav möjligt för respondenterna att svara mer fritt och utförligt. Detta har medfört att undersökningens validitet har stärkts. För att ytterligare öka validiteten i undersökningen har frågorna noga formulerats så att de med stor säkerhet kommer att förstås av respondenterna (Ejlertsson, 2005) och en noggrann bearbetning av respondenternas svar har genomförts för att säkerställa att det de vill förmedla formuleras rätt i uppsatsen. Syftet med att ge respondenterna möjlighet till återkoppling innan de besvarade enkäten var för att stärka studiens validitet. En kvalitativ studie kan vara tillförlitlig genom att vara transparent och tydligt presentera studiens underlag (Denscombe, 2018), vilket den här studien gör. Denna undersöknings reliabilitet upplevs därmed som hög. Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav vid forskning samt de *allmänna regler* för forskning som presenteras av Vetenskapsrådet (2017:8) har följts i arbetet med denna uppsats för att styrka den här studiens reliabilitet och validitet.

Vikten av tydlighet har varit essentiell i arbetet med denna uppsats för att öka undersökningens giltighet och tillförlitlighet. För att tydliggöra och definiera begreppet *respons* så som det används i det svenska språket har Svensk ordbok (2021), SAOL (2015) och Bonniers synonymordbok (Walter, 2008) använts i uppsatsen. En översikt (se tabell 1) över de olika referensnivåerna för språk som redogörs för i den europeiska referensramen för språk, GERS (Skolverket, 2009), presenteras i uppsatsen eftersom det lärosäte där undersökningen har genomförts tillämpar denna i sin språkundervisning. Översikten (se tabell 1) presenteras även för att öka förståelsen för de kurser som studiens respondenter undervisar i.

7. Slutsatser och vidare forskning

Genom denna uppsats vill jag lyfta lärares uppfattningar om responspraktik i det virtuella klassrummet för att bidra med mer information kring detta. Syftet med denna uppsats var att undersöka muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk genom att rikta fokus mot lärares såväl uttalade användning av respons som uppfattningar om respons. Slutsatser som denna undersökning presenterar är framför allt vikten av tydlighet och interaktion i nätbaserade undervisningsmiljöer för att skapa ett gynnsamt klassrumsklimat som genererar lärande och som motverkar känslor av isolering. En annan slutsats är vikten av dialog inom undervisningsmiljöer som präglas av distans. Det finns behov både bland lärare och studerande att utbyta erfarenheter och kunskap kring nätbaserade undervisningsmiljöer.

Förhoppningsvis kommer denna studie att inspirera fler till att utforska responspraktik inom nätbaserade undervisningskontexter samt det virtuella klassrummets möjligheter. En framtida studie skulle med fördel inkludera både ett lärar- och studerandeperspektiv för att generera ett mer allsidigt perspektiv.

Referenser

- Allal, L. & Mottier Lopez, L. (2005). Formative Assessment of Learning: A Review of Publications in French. I Looney, J. (Red.), *Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms* (241-264). Paris: OECD.
- Brodin, J. & Lindstrand, P. (2007). *Perspektiv på IKT och lärande för barn, ungdomar och vuxna med funktionsbinder* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Burr, V. (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Gacs, A., Goertler, S. & Spasova, S. (2020). Planned online language education versus crisis-prompted online language teaching: Lessons for the future. *Foreign Language Annals*, 53, 380-392. DOI: 10.1111/flan.12460.
- Hargreaves, E. (2011). Teachers' Feedback to Pupils: "Like So Many Bottles Thrown Out to Sea"? I Berry, R. & Adamson, B. (Red.), *Assessment Reform in Education, Policy and Practice*. Dordrecht: Springer.
- Hirsh, Å. & Lindberg, V. (2015). *Formativ bedömning på 2000-talet – en översikt av svensk och internationell forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Hyland, F. (2001). Providing Effective Support: Investigating feedback to distance language learners. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 16:3, ss. 233-247.
- Jakobson, L. (2019). *Skriftlig lärarrespons för vuxna nybörjare i svenska som andraspråk: teoretiska perspektiv, responspraktik och uppfattningar*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 35. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Kaufmann, R., Sellnow, D. D. & Frisby, B. N. (2016). The development and validation of the online learning climate scale (OLCS). *Communication Education*, 65:3, 307-321. DOI: 10.1080/03634523.2015.1101778.
- Kulik, J. A. & Kulik, C. C. (1988). Timing of Feedback and Verbal Learning. *Review of Educational Research*, 58 (1), ss. 79-97.
- Lagerholm, P. (2005). *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Nyberg, E. (2009). *Om livets kontinuitet. Undervisning och lärande om växters och djurs livscyklar – en fallstudie i årskurs 5*. Institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborg: Göteborgs universitet.

Pavlenko, A. & Blackledge, A. (2004). *Negotiation of Identities in Multilingual Contexts*. Clevedon: Multilingual Matters.

Skolforskningsinstitutet. *Att lära på avstånd*. Skolforskningsinstitutet sammanfattar och kommenterar 2020:01. Solna: Skolforskningsinstitutet. ISSN 2003–3664.

Skolverket. (2009). *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*. Stockholm: Skolverket. [Hämtad 220510]
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2009/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-larande-undervisning-och-bedomning?id=2144>

Skolverket. (2020). *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen*. Stockholm: Skolverket. [Hämtad 220515]
<https://www.skolverket.se/download/18.a35553a171bb8ce903a5f/1590759883923/pdf6736.pdf>

Svenska Akademien. (2015). *Svenska Akademiens ordlista (SAOL)*. [Hämtad 220610]
<https://svenska.se>

Svenska Akademien. (2021). *Svensk ordbok (SO)*. [Hämtad 220610] <https://svenska.se>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Walter, G. (2008). *Bonniers synonymordbok*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Åkerfeldt, A. & Hermansson, K. (2020). *Delrapport: Gymnasieelevers uppfattningar av när- och distansundervisning med fokus på undervisningsklimat (Rep.)*. Stockholm: Ifous.

Bilaga 1

Information/samtyckesbrev

Mitt namn är Sophie Wretman och jag skriver en kandidatuppsats i ämnet svenska som andraspråk vid Högskolan Dalarna. Undersökningen handlar om muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning. I det här dokumentet får du information om studien och vad det innebär för dig att delta.

Information om studiens syfte och innehåll

Syftet med denna uppsats är att undersöka muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk genom att rikta fokus mot lärares såväl användning av respons som uppfattningar om respons.

Undersökningen riktar sig till lärare som undervisar vuxna inlärare i svenska som andraspråk i nätbaserade kontexter.

Metod och material

Ditt deltagande i studien innebär att du svarar på en enkät om muntlig lärarrespons som skickas till din e-post. När du har svarat på enkäten skickar du den till min e-post som finns angiven i detta dokument. Enkäten innehåller både frågor med svarsalternativ och/eller med fria kommentarer. Enkäten tar cirka 20 minuter att genomföra. Inga förberedelser krävs.

Du tillfrågas nu att delta i en enkät vid ett tillfälle. Insamlingen av materialet kommer att resultera i en kandidatuppsats som du har möjlighet att ta del av.

Du som deltar i studien kommer att behandlas konfidentiellt. Dina svar kommer enbart att användas till uppsatsens syfte och delas med författaren och handledaren. Inga personuppgifter kommer att sparas. Svaren från enkäten kommer att elimineras efter att arbetet med uppsatsen är avslutat.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag, samt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud.

Deltagande

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Avslutande information

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga:

Sophie Wretman (student)

E-post: h20sopwr@du.se

Tlfnr: [REDACTED]

Sofia Lindén (handledare)

Epost: nsa@du.se

Tlfnr: [REDACTED]

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i studien: Muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext.

Plats och datum	Underskrift

Bilaga 2

Sophie Wretman

Muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext

Vänligen ta del av dessa instruktioner innan du besvarar enkäten:

1. Läs igenom alla frågor innan du börjar att besvara enkäten. Om det är någon fråga eller formulering som du inte förstår är det viktigt att du kontaktar mig innan du genomför enkäten. Det är viktigt att du förstår alla frågor. Du kan kontakta mig på telefon [REDACTED] eller via e-post (h20sopwr@du.se). Jag svarar gärna på eventuella frågor eller funderingar.
2. Du besvarar frågorna i bifogat Word-dokument. Det finns frågor med svarsalternativ där du ska kryssa i. Det gör du genom att klicka i rutan. Efter frågorna som har svarsalternativ följer ett kommentarsfält där du har möjlighet att lägga till ytterligare information eller förtydliga ditt svar.
3. Besvarad enkät skickas till min studentmejl vid Högskolan Dalarna (h20sopwr@du.se).

Tack för din medverkan!

Bilaga 3

Muntlig lärarrespons för vuxna inlärare i svenska som andraspråk i en nätbaserad undervisningskontext

Enkätfrågor

1. Hur upplever du att dina studerande föredrar att få muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext?

individuellt

i grupp

Kommentar:

2. Hur ger du muntlig respons till dina studerande i en nätbaserad undervisningskontext?

3. När upplever du att dina studerande föredrar att få muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext?

i stunden

vid ett senare tillfälle

Kommentar:

4. När ger du muntlig lärarrespons till dina studerande i en nätbaserad undervisningskontext?

5. Hur upplever du att dina studerande föredrar att du framför den muntliga responsen utifrån nedanstående alternativ?

	Mycket relevant	Relevant	Mindre relevant	Inte relevant
Ett förslag	☐	☐	☐	☐
En specifik kritik	☐	☐	☐	☐
Ett allmänt beröm	☐	☐	☐	☐
Ett specifikt beröm	☐	☐	☐	☐
Ren information	☐	☐	☐	☐

Kommentar:

6. Hur framför du muntlig lärarrespons till dina studerande i en nätbaserad undervisningskontext?

7. Vad upplever du att dina studerande vill ha muntlig lärarrespons på utifrån nedanstående alternativ?

	Mycket relevant	Relevant	Mindre relevant	Inte relevant
Grammatiska strukturer	☐	☐	☐	☐
Ordval	☐	☐	☐	☐
Uttal	☐	☐	☐	☐
Stavning	☐	☐	☐	☐

Kommentar:

8. Vilken typ av muntlig lärarrespons upplever du att dina studerande upplever som mest respektive minst givande?

9. Hur skapar du en kontinuerlig dialog med dina studerande i en nätbaserad undervisningskontext?

10. Hur upplever du den relationella aspekten av respons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk? *Med relationella aspekten menas här relationen mellan lärare och studerande.*

11. Skiljer sig muntlig lärarrespons åt i en nätbaserad undervisningskontext respektive ett fysiskt klassrum för vuxna inlärare i svenska som andraspråk?

12. Är det svårare att ge muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk än i ett fysiskt klassrum?

13. Kräver muntlig lärarrespons mer tydlighet i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk än i ett fysiskt klassrum?

14. Behöver den muntliga lärarresponsen organiseras annorlunda i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk?

15. Vad fokuserar du på när du använder muntlig lärarrespons i en nätbaserad undervisningskontext för vuxna inlärare i svenska som andraspråk?

16. Upplever du ett behov av mer fortbildning och kunskap om responspraktik i nätbaserade undervisningskontexter bland lärare?